

Reimari 7.10.2020

Marjaana Gyekye ja Nina Thurin

Mitä Vasu sanoo arvioinnista?

- Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet.
- Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta.
- On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lapsen kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan.

(Vasu 2018, 61, 10, 22)

Kielitietoisen pedagogiikan kehittäminen varhais- kasvatuksessa

KIELIPEDA-TYÖVÄLINE

KieliPeda on vastaus Reimari-verkostosta nousseelle tarpeelle saada valtakunnallisesti tunnistettava yhteinen työväline vieraskielisen lapsen suomen kielen taitojen arvioimiseen.

Lapsen suomen kielen taitojen edistymistä ei voida tarkastella ilman, että ensin arvioidaan oppimisympäristöjä ja henkilöstön toimintaa.

Toiseksi tulee ottaa huomioon kaikki lapsen kokonaiskielenkehitykseen vaikuttavat kielet.

Vasta kun näitä kahta osatekijää on tarkasteltu, voidaan tarkastella lapsen suomen kielen taitojen edistymistä. Suomen kielen edistymistä arvioidaan siten aina suhteessa henkilöstön toimintaan, oppimisympäristöihin ja lasta ympäröivään kielimaailmaan.

Henkilöstö luo olosuhteet oppimiselle

Osio 1

Kielitietoisen oppimisympäristön arviointi

Varhaiskasvatuksen perusteiden (2018, 62) mukaan henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Arviointi voi kohdistua henkilöstön vuorovaikutukseen lasten kanssa, ryhmän ilmapiiriin, pedagogisiin työtapoihin, toiminnan sisältöihin tai oppimisympäristöihin.

4 Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielitietoisen oppimisympäristön taustalla on toimintakulttuuri, joka tukee monipuolisesti lapsen kehitystä ja oppimista. (VASU 2018, 28.) Kielitietoisuuden toteutumista on mahdollista tarkastella useista näkökulmista. Lomakkeessa 1 näkökulmiksi on valittu henkilöstön toiminta, oppimisympäristöt ja lapsen osallisuus. Lomakkeen avulla lapsiryhmän kanssa työskentelevä tiimi arvioi ja kirjaa yhdessä, kuinka eri väittämät omassa ryhmässä toteutuvat. Jokaisen väittämän alle kirjataan lisäksi huomioita siitä, mikä jo toimii, mitä tulee vielä kehittää ja miten.

Kielitietoisessa oppimisympäristössä kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Kaikki kielet ovat tärkeitä. Kielitietoinen henkilöstö auttaa lasta oppimaan suomen kieltä, arvostaa lapsen kaikkia kieliä ja tekee monikielisyttä näkyväksi. Kieli-
tietoinen henkilöstö auttaa lasta oppimaan suomen kieltä, arvostaa lapsen kaikkia kieliä ja tekee monikielisyttä näkyväksi. Kieli-
tietoinen henkilöstö auttaa lasta oppimaan suomen kieltä, arvostaa lapsen kaikkia kieliä ja tekee monikielisyttä näkyväksi. Henkilöstö myös vahvistaa lapsen uteliaisuutta ja kiinnostusta kieleihin, kulttuureihin ja katsomuksiin. (VASU 2018, 25, 31.) Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi tulee kuulluksi. Kielitietoinen oppimisympäristö tarjoaa runsaasti erilaisia tilaisuuksia puheen ymmärtämiseen, tuottamiseen ja kielen monipuoliseen käyttöön. Ryhmässä tulee olla esillä muun muassa erilaisia ja eri kielisiä tekstejä ja kirjallisuutta. Lapsille myös luetaan, kerrotaan tarinoita ja kannustetaan itse keksimään niitä. (VASU 2018, 42.) Kielitietoista oppimisympäristöä arvioidaan ja mukautetaan aina kyseisen lapsiryhmän mielenkiinnon ja osaamisen mukaisesti.

Arvioikaa lapsiryhmän kanssa työskentelevän tiimin kesken, kuinka lomakkeessa olevat väittämät toteutuvat. Kirjatkaa jokaisen väittämän alle huomioita siitä, mikä jo toimii ja mitä teidän tulee vielä kehittää ja miten.

Oppimisympäristöt ja toiminta ovat henkilöstön varassa ja vastuulla.

Osallisuuden kokemuksiin tarvitaan mahdollisuuksia osallistua.

Kielitietoisen oppimisympäristön tarkastelu ”avaa oven” henkilöstölle oman toiminnan ja oppimisympäristöjen kehittämiseen.

Arviointipäivämäärä, ryhmän nimi ja tilin jäsenet					
ARVIOINTIASTEIKKO 1 Toteutuu hyvin – 2 Jonkin verran kehitettävää – 3 Paljon kehitettävää					
HENKILÖSTÖN TOIMINTA			1	2	3
1. Henkilöstö toimii kielellisenä mallina, auttaa lasta laajentamaan sanavarantoaan ja mukauttaa puhettaan lapsen kielitasoon.			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			
2. Henkilöstö luo vuorovaikutuksellisen ilmapiirin, joka on salliva, lasta kuuleva ja hyväksyvä (esim. aikaa lapsen kuulluksi tulemiselle, äänensävyt, kehollinen viestintä kuten eleet, ilmeet ja kosketus).			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			
3. Henkilöstö rohkaisee lasta käyttämään osaamistaan kiellä eri tilanteissa.			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			

OPPIMISYMPÄRISTÖ			1	2	3
1. Lasten käyttämät kielet näkyvät kirjoissa, kuvissa, peleissä, leikeissä ja teksteissä.			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			
2. Toimintaa eriytetään kielitaidon vahvistamiseksi (esim. pienryhmät ja lapsikohtainen ohjaus).			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			
3. Oppimisympäristöä muokataan lasten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan kielitaidon kehityksen näkökulmasta (esim. havainnointi, kuvien käyttö).			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			

LAPSEN OSALLISUUS			1	2	3
1. Henkilöstö mahdollistaa yksittäisen lapsen kuulluksi tuleminen ja osallisuuden kaikkiin toimintoihin iästä, kielitaidon tasosta tai kielistä riippumatta (esim. eleet, kuvien käyttö, toisto, havainnointi).			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			
2. Henkilöstö tukee aktiivisesti lasten monikielisyyden kehittymistä yhdessä huoltajien kanssa (esim. päiväkodissa opetteltujen aiheiden sanastoa ja lauluja kuvina kotiin).			☐	☐	☐
Mikä jo toimii ryhmässä?		Mitä tulee vielä kehitettäväksi ja miten?			

Toimintakulttuurin arvioiminen on edellytys lapsen suomen kielen taitojen edistymisen tarkastelemiselle.

Kielitietoisen oppimisympäristön arvioinnissa keskitytään kolmeen tekijään: henkilöstön toiminta, oppimisympäristöt ja lapsen osallisuus.

Osio vastaa kysymykseen: onko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri tarpeeksi kielitietoinen ja rikasta kieltä mallintava, jotta suomen kielen taito voi parhaalla mahdollisella tavalla kehittyä?

Suomen kieli kehittyy lasta ympäröivien kielten keskellä

Osio 2

Monikielisen lapsen kielimaailman tarkastelu

Jokainen äidinkieli on arvokas ja suojelun arvoinen. Kielet ovat tärkeä voimavara yksilön oman minuuden ja kieltä puhuvaan yhteisöön liittymisen sekä koko ympäröivän yhteiskunnan kannalta. (OPH 2016.) Kielet ovat yhteydessä toisiinsa, ja vahva äidinkielen/-kielten taito tukee sekä uuden kielen että kaiken muunkin oppimista (Cummins, 2007).

Osion 2 avulla tarkastellaan yhdessä huoltajien kanssa monikielisen lapsen kieltä ja kielenkäyttötilanteita. Sen avulla selvitetään milloin, missä ja kenen kanssa lapsi käyttää kieliään. Lisäksi saadaan näkyviin kielet, joita lapsi kuulee ympäristöissään. Huoltajien näkemys lapsen kielistä, osaamisesta ja oppimisesta on merkityksellinen kielitietoisien pedagogiikan suunnittelun lähtökohhta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 50) mukaan huoltajille tulee kertoa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja menetelmistä, minkä yhteydessä on tärkeää keskustella perheen kieliympäristöistä ja -valinnoista sekä äidinkielen/-kielten merkityksestä ja kehityksen vaiheista. Osion 2 käyttö tukee tätä keskustelua ja tekee lapsen kielimaailman näkyväksi myös huoltajille tuottaen heille arvokasta tietoa, jonka pohjalta henkilöstö yhteistyössä huoltajien kanssa voi vahvistaa lapsen kaikkien kielten kielitaidon kehittymistä.

Vastuu lapsen oman äidinkielen/-kielten ja kulttuurien säilyttämisestä on ensisijaisesti huoltajilla (VASU 2018, 50). Kuitenkin monikielisten lasten kielitaidon, kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymisen näkökulmasta on tärkeää, että henkilöstö on tietoinen siitä, mitä kieliä lasten ympäristöissä puhutaan (VASU 2018, 31). Tämä tietoisuus on avainasemassa tavoitteellisen kielitietoisien pedagogiikan toteuttamisessa, jossa tulee lisäksi muistaa kiinnittää huomiota toiseen kansalliskieleen. Suomessa puhuttiin vähemmistökielein (ks. Suomen perustuslaki 1999/731 § 17) ja murteisiin.

OHJE MONIKIELEISEN LAPSEN KIELIMAAILMA 2A -LOMAKKEEN KÄYTTÖÖN

Lomake 2A on vaihtoehtoinen lomakeen 2B kanssa. Valitse lomakkeista yhdessä huoltajan tai huoltajien kanssa täytettäväksi se, joka tuntuu tarkoituksenmukaiselta. Lomake voidaan täyttää esimerkiksi lapsen varhaiskasvatus- tai esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelun yhteydessä.

Lapsen kielimaailma on jaettu lomakkeessa 2A kolmeen eri osa-alueeseen: lapsen perhe, vapaa-aika ja harrastukset sekä varhaiskasvatus/esiopeutus. Huoltaja kirjaa sarakkeisiin lapsen elämässä läsnä olevat kielet. Jokainen osa-alue käydään läpi yhdessä huoltajan kanssa keskustellen, ja huoltaja merkitsee rastilla, mikä kieli taulukoissa mainitussa toiminnassa lapsella on käytössä. Varhaiskasvatuksen opettaja merkitsee varhaiskasvatukseen tai esiopetuksen osuuden. Näin huoltajalle muodostuu kuva myös siitä, millainen kieliympäristö lapsella on varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa. Taulukoiden avulla muodostuu kokonaiskuva lapsen kielimaailmasta.

Kun lapsen kielimaailma on tehty näkyväksi, voidaan keskustella muun muassa seuraavista asioista:

- Vastaako täytetty lomake huoltajien omaa käsitystä lapsen kielistä ja niiden välisestä tasapainosta?
- Saako lapsi tarpeeksi virkeitä niillä kielillä, joita perhe toivoo lapsen osaavien?
- Mitä lapsen kieltä/kieliä pitäisi vahvistaa enemmän?
- Miten kieltä/kieliä voisi vahvistaa (keskustelut lapsen kanssa, kirjojen lukeminen lapselle, harrastukset, media jne.)?

Keskustelun muistinpanot kirjataan lomakkeen alaosaan. Muistinpanoja voi hyödyntää esimerkiksi pedagogisen suunnitelman kirjaamisessa lapsen varhaiskasvatus- tai esioppimissuunnitelmaan.

Jokainen äidinkieli on arvokas.

Lapsen kanssa työskentelevien tulee tietää, mitä kieliä lapsen kieliympäristöön kuuluu.

Lapsen kaikki kielet vaikuttavat suomen kielen oppimiseen ja ovat lapsen resurssi kaikessa oppimisessa.

Varhaiskasvatuksessa ei ole kiellettyjä eikä näkymättömiä kieliä.

LOMAKE 2A MONIKIELISEN LAPSEN KIELIMAAILMA

Lapsen nimi _____ Pvm. _____

Lapsen perhe

	Kieli	Kieli	Kieli	Kieli	Kieli
Huoltaja					
Huoltaja					
Sisarukset					
Isovanhemmat					
Isovanhemmat					
Muut sukulaiset					
Muu, kuka?					
Muu, kuka?					

Lapsen vapaa-aika ja harrastukset

	Kieli	Kieli	Kieli	Kieli	Kieli
Ystävät					
Aikuiset (esim. harrastuksen ohjaaja)					
Kirjat, tarinat jne.					
Musiikki, lorut jne.					
Tv, tietokone, tabletti jne.					
Muu toiminta, mikä?					
Muu toiminta, mikä?					

Lapsen varhaiskasvatus tai esiopetus

	Kieli	Kieli	Kieli	Kieli	Kieli
Oppimisympäristöt					
Henkilöstö					
Ystävät					

Muistiinpanoja yhteisestä keskustelusta koskien lapsen käyttämiä kieliä, niiden kehitystä ja tukemista (ks. apukysymykset s. 9).

LOMAKE 2B MONIKIELISEN LAPSEN KIELIMAAILMA

Lapsen nimi _____ Pvm. _____

Kieli _____

Kieli _____

Kieli _____

Kieli _____

Kieli _____

LAPSEN PERHE

LAPSEN VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET

LAPSEN VARHAISKASVATUS TAI ESIOPETUS

Muistiinpanoja yhteisestä keskustelusta koskien lapsen käyttämiä kieliä, niiden kehitystä ja tukemista (ks. apukysymykset s. 13).

Anna vanhemman valita lomakkeista itselleen sopiva.

Suomen kieltä omaksutaan ympäristöstä - mutta lisäksi tarvitaan tavoitteellista opetusta

Osio 3

Monikielisen lapsen suomen kielen taitojen seuranta

Kohdekielen eli oppimisen kohteena olevan ympäristön kielen oppiminen on äidinkielen kehittymisen kaltainen prosessi. Lapsi omaksuu ympäristöstään uuden kielen ääntä, sanoja ja ilmaisuja, vaikka ei alussa välttämättä itse tuota puhetta. Alle kouluikäisen lapsen kielenkehitys on vielä kesken, ja se etenee kaikilla kielen kehityksen keskeisillä osa-alueilla sekä äidinkielen-/kielissä että suomen kielessä (VASU 2018, 41, 50). Tavoite on, että lapsen suomen kieli kehittyä mahdollisimman ikätasoiseksi. Osio 3 on kehitetty tavanomaisesti kieltä oppivan monikielisen lapsen suomen kielen oppimisen edistymisen seurantaan. Lisäksi osio toimii oikea-aikaisen kielitietoisuuden opetuksen suunnittelun tukena.

Ennen lapsen suomen kielen taitojen tarkastelua tiimin tulee arvioida varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä ja henkilöstön toimintaa (osio 1) sekä tarkastella monikielisen lapsen kielimaailmaa (osio 2). Lapsen suomen kielen taitoja voidaan arvioida vain sen perusteella, mitä lapsella on ollut mahdollisuus oppia. Kielitietoisilla oppimisympäristöillä, menetelmillä, työtapoilla ja tavoitteellisella suomen kielen opetuksella edistetään lapsen kielitaidon karttumista.

Suomen kielen osaaminen ja oppimisen tarpeet tulee huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tai esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimissa sekä arvioitaessa suunnitelman toteutumista. Lapsen suomen kielen taitoja tulee tarkastella vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa. Voidakseen arvioida lapsen suomen kielen oppimista henkilöstön on havainnoitava ja dokumentoitava hänen suomen kielen taitojensa edistymistä aktiivisesti ja säännöllisesti. Osion 3 lomakkeita voi käyttää tämän havainnoinnin tukena. On tärkeää, että henkilöstö keskustelee yhdessä havainnoistan lapsen edistymistä kielen kehityksen keskeisillä osa-alueilla (vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus; ks. kuvio 1).

Kielen ymmärtämisen taidot kehittyvät nopeammin kuin puheen tuottamisen taidot.

Lomakkeisto on laadittu siten, että perusopetukseen suunnattu Kehittyvän kielitaidon asetteko (2016) on yhdistetty ja sovellettu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) kuvattuihin lapsen kielen kehityksen keskeisiin osa-alueisiin. Uutena on laadittu suomen kielen taitojen esikielinen esi-A1-taitotaso, jolla lapsi ei vielä ymmärrä eikä puhu suomea. Osio 3 sisältää yhteensä neljä taitotasoa: ei vielä suomen kielen taitoja (esi-A1), kehittyvä alkeiskielitaito (A1), kehittyvä peruskielitaito (A2) ja sujuva peruskielitaito (B1).

Kunkin taitotason arviointilomakkeen alussa on yleiskuvas tasolle tyypillisistä taidoista ja siitä, miten suomen kielen taidot kehittyvät taitotasolta seuraavalle siirryttäessä. Taitotasoihin liittyvät arvioitavat väittämät kuvaavat edistymistä kielen kehityksen keskeisillä osa-alueilla. Kaikkia taitotasojia ei ole tarkoitus käydä läpi samalla arviointikerralla. Suomen kielen taitoja arvioidaan vain sillä taitotasolla, joka kuvaa lapsen sen hetkistä osaamista parhaiten. Parhaiten taitoja kuvaavan tason löytäminen voi olla vaikeaa, jos taidot ovat esi-A1 tai A1-taitotasoa kehittyneemmät. Tarkastelun voi aloittaa lukemalla taitotasojen yleiskuvaus B1:stä taaksepäin, kunnes lapsen taitoja parhaiten kuvaava taitotaso löytyy.

Arviointikriteereitä on kaksi. ”Kehittymässä” sisältää orastavia ja horjuvia taitoja, jotka tulevat esiin vaihtelevasti ja yleensä tuetuissa tilanteissa. Taito ei siten vielä ole sujuvaa eikä hallintaa säännönmukaista, mutta silti edistymisen on havaittavaa. ”Osaa” tarkoittaa, että lapsi suoriutuu pääsääntöisesti itsenäisesti kyseisessä tilanteessa suomen kielellä. Hallinta on siten yleisesti ottaen säännönmukaista ja varmaa, joskaan ei välttämättä vielä aina täysin sujuvaa ja tarkkaa. Lomakkeeseen merkitään arviointikriteerin kohdalle se päivämäärä, jolloin arviointi on tehty. Jos taito ei ole vielä havaittavissa, kohta jätetään tyhjäksi ja siihen palataan myöhemmin.

Kielen kehityksen eri osa-alueet edistyvät usein eritahtisesti. Kielen ymmärtämisen taidot kehittyvät nopeammin kuin puheen tuottamisen taidot. Puheen tuottamisen taidot kehittyvät vähitellen tilannetietoisien kielen käyttötaidoiksi. Ymmärtäminen ja tuottaminen ovat sidoksissa toisiinsa ja samalla riippuvaisia vuorovaikutuksesta sekä kielellisestä muistista ja sanavarannosta. Kielitietoisuus tukee eri osa-alueiden kehittymistä ja kasvaa muiden osa-alueiden kehittyessä. Näin ollen suomen kielen taitojen muodostama profiili voi olla epätasainen arviointi kaikki taidot välttämättä tule esille kaikilla taitotasolla. Suomen kielen taitojen arvioiminen on suuntaa antava tilannearvio kehityksessä olevista taidoista ja osaamisesta.

Arviointikriteerit tuovat esiin kehityksessä olevat taidot ja osaamisen. Lapsen suomen kielen tarkastelun pohjalta käytävä arviointikeskustelu tuottaa henkilöstölle yhteistä tietoa, jota he voivat hyödyntää kielitietoisuuden toiminnan ja suomen kielen opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Taitojen havainnointi on tiimin yhteinen tehtävä, mutta varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen oppimisprosessin edistymisen seurannasta ja pedagogisen toiminnan suunnittelusta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. (Vasu 2018, 11)

Arviointi kohdentuu aina vain siihen mitä on ollut mahdollisuus oppia.

Vähäinenkin osaaminen on osaamista.

Onko meillä piiloisia päättötavoitteita?

LOMAKE 3 LAPSEN SUOMEN KIELEN TAITOTASON SEURANTA

Taustatiedot lapsen osallistumisesta suomenkieliseen toimintaan Pvm. _____

Lapsen sukunimi ja etunimet: _____

Kutsumanimi (tai nimen äännekuoro): _____

Syntyäaika: _____ Synnympaikka: _____

Äidinkieli, -kielit: _____

Aikaisempi osallistuminen suomenkieliseen toimintaan (paikka, aika pvm.–pvm.):

Aloitussajankohta nykyisessä varhaiskasvatuspäivässä/ryhmässä (pvm. ja paikka): _____

Merkitse toimintamuoto: kerho _____ / osapäivä _____ / kokopäivä _____ / muu, mikä: _____

Läsnäolo on säännöllistä _____ / läsnäolo on epäsäännöllistä _____, tarkemmin: _____

Loma-aikojen ulkopuoliset poissaoloajaksot ja kestit: _____

Muuta _____

Arviointipaikka, arvioija, ajankohta (pvm.): _____

LOMAKE 3:1 LAPSEN SUOMEN KIELEN TAITOTASON SEURANTA

Lapsen nimi _____ Pvm. _____

Suomen kielen esi-A1-taitotasoo: ei vielä suomen kielen taitoja
 Lapsi selviää rajoituista arkisista vuorovaikutustilanteista, mikäli tilanteet ja ympäristö ovat hänelle turvallisia. Lapsi tarvitsee vuorovaikutuksen tueksi kuvia ja havainnollistamista ja/tai oman äidinkielen sanoja tulkittakseen hyvin yksinkertaisia ja selkeitä tilanteeseen liittyvää puheeta. Lapsen tulee voida seurata muiden toimintaa ja jäljitellä sitä. Usein lapsi vastaa hänelle osoitettuun esim. nimellä, kuvalla tai eleellä tuettuun vuorovaikutusaloitteeseen katseella, eleellä tai ilmeellä. Lapsi saattaa käyttää omaa äidinkieltään/kieltään.

Taitoja esi-A1-taitotasolla

Vuorovaikutustiedot	Kehitymässä: pvm.	Osa: pvm.
Seuraa toisten lasten toimintaa.		
Toimii mallin mukaan.		
Osoittaa kiinnostusta puheeseen katseella tai eleellä.		
Tekee vuorovaikutusaloitteita katseella, eleellä, ilmeillä, kosketuksella tai kuvia hyödyntäen.		

Kielen ymmärtämisen taidot

Toimii joidenkin yksinkertaisten kuvien ja eleiden tuettujen tilannesidonnaisten ohjeiden mukaan.		
---	--	--

Puheen tuottamisen taidot

Osoittaa tarkoitamaansa esineitä.		
Pyyttää eleellä, ilmeellä tai kuvalla puhelukumppania nimeämään asioita ja esineitä.		

Kielen käyttötaidot

Toistaa välittömässä tilanteessa helppoja ja lyhyitä, päivittäin usein toistuvia sanoja ja tervehdyksiä.		
--	--	--

Kielellinen muisti ja sanavarasto

	Kehitymässä: pvm.	Osa: pvm.
Luettelee yksinkertaisia sanoja, kuten numeroita, värejä tai esineitä.		

Kielitietoisuus

Osaistuu seuraamalla yksinkertaisen katelektrin lukemista.		
--	--	--

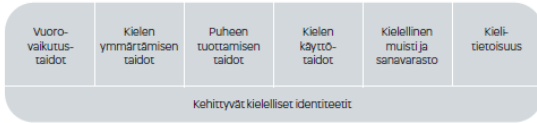
Päivämäärä, esimerkkejä lapsen tuottamasta puheesta ja muita huomioita:

Miten kieli kehittyy esi-A1-taitotasolta A1-taitotasolle:

Lapsi alkaa omaksua suomen kieltä ympäristöstään. Alusta alkaen lapsi tekee huomioita kuulemastaan kielestä ja kerryttää ymmärtävää sanavarastoa, vaikka ei vielä itse tuottaisikaan puheeta. Vähitellen lapsi alkaa toistaa sanoja ja sanontoja kuulemansa mallin mukaan. Sanojen merkitykset alkavat jäsentyä tilannekohtaisessa käytössä. Lapsi tarvitsee erittäin paljon puheen mallintamista ja havainnollistamista kuvien, eleiden ja näyttämällä.

Ennen kuin lähdet hakemaan lapsen osaamista lähinnä vastavaa taitotasokuvausta, niin lue osion 3 ohjeet ja kuvaus.

Taitotasoprofiili voi olla epätasainen.

KUVA 1. Lapsen kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (VASU 2018, 41).

"Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaitoa sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomenruotsin kielen taitojen kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueella lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisen vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomenruotsin kielen omaksuminen lähtökohdana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvarasto. Kielen ymmärtämisen ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuu toisiinsa. Lapsi saavalmuksia havainnojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla." (VASU 2018, 50)

"Taito toimia vuorovaikutustilanteissa: Aikossa vuorovaikutuksessa puheen ymmärtäminen ja puhuminen kietoutuvat tiiviisti yhteen. Puhuminen ei ole monologista yksipuolista, vaan toimimista vuorovaikutustilanteissa, jossa pitää pystyä reagoimaan vuorovaikutuskumppaneiden toimintaan. Tällöin tarvitaan puheen ymmärtämisen ja vuorovaikutustilanteen tulkintataitoja." "Lapsen ikä, äidinkielen taito ja mahdollisesti muualla saatu koulusta vaikuttavat siihen, kuinka paljon hänellä on maailman tietoa ja strategista taitoa yllästä kielitaitonsa rajoja." (Kehittyvän kielitaidon asiantuntija 2016.)

LOMAKE 3.2 LAPSEN SUOMEN KIELEN TAITOTASON SEURANTA

Lapsen nimi _____ Pvm. _____

Kehittyvä allekieleilaito, taitotaso A1: suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa

Lapsi selvittää useimmin toistuvia rajatusta arkisista kahdenkeskisistä kielenkäyttötilanteista. Vuorovaikutuksessa lapsi tukeutuu paljon ilmeisiin ja eleisiin. Hän ymmärtää hitaasta ja tarvittaessa toistetusta puheesta lyhyet ohjeet ja tutut aiheet. Hän osaa nimetä tuttuja asioita ja tunnistaa selkeästi puhutusta kielestä ja luetuista teksteistä tuttuja sanoja ja ilmauksia. Uusien asioiden omaksuminen edellyttää havainnollistamista ja kuvautusta, selkeää ja hidasta puheetta sekä toistoa, jotta lapsi ymmärtää käsiteltävistä aiheista jotakin asioita. Tuttu puhujia ja puhetapa helpottavat ymmärtämistä. Lapsi tarvitsee paljon puhekuppareiden apua. Puhueessa voi olla paljon pitkiä lauseita, toistoja ja katkoksia. Vapaissa sosiaalisissa puhe-tilanteissa puheenaheen ymmärtäminen edellyttää paljon tuttua kontekstista ja tilannesidonnaisia vihjeitä. Opetuspuheesta lapsi ymmärtää kuvien ja selvästi osoitettujen ydinsanojen avulla aiheen. Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.

Taitoja kehittyvän allekieleilaidon A1-taitotasolla

Vuorovaikutusolot	Kehityssä: pvm.	Osaa: pvm.
Vastaa vuorovaikutusolotteisiin.		
Vastaa lyhyesti tuttuihin yksinkertaisiin kysymyksiin.		
Tekee sanallisia vuorovaikutusolotteita (1-2 sanalla).		
Kielen ymmärtämisen taidot		
Ymmärtää päivittäin toistuvia lyhyitä ohjeita, kysymyksiä ja kehoituksia.		
Tunnistaa puheesta tuttuja sanoja.		
Puheen tuottamisen taidot		
Nimeää tuttuja esineitä ja asioita.		
Käyttää lukua oppimaan lyhyitä ilmauksia ja fraaseja.		

Kehityssä: pvm. Osaa: pvm.

Vastaa lyhyesti päivittäin tilanteisiin liittyviin heppolisiin kysymyksiin (1-2 sanalla).		
Kielen käyttötaidot		
Ilmaisee kehollisesti tai sanallisesti, ettei ymmärrä.		
Tekee tuttuihin tilanteisiin ja omaan arkeensa liittyviä kysymyksiä (mitä, mistä).		
Kielellinen muisti ja sanavaranto		
Muistaa jotakin jaksota lauseita ja lauseita.		
Käsitteellisyys		
Hyödyntää visuaalisia vihjeitä.		
Kuuntelee heikkin lyhyitä lauseita ja kertomuksia, kun käydetään havainnollistavaa tukea (esineet, kuvat).		

Päivittäin, esimerkiksi lapsen tuottamasta puheesta ja muita huomioita:

Miten kielitaito kehittyi A1-tasolta A2-tasolle:

Puheesta tulee yhtäjaksoisempaa. Tuotokseen tulee enemmän sanastoa ja sisältöä. Välttöm tarve puhekupparin tukeen vähenee. Ymmärtäminen laajenee yksittäisten sanojen ja fraasien tasolta joidenkin pääasioiden ja pidempien jaksosten ymmärtämiseen.

LOMAKE 3.3 LAPSEN SUOMEN KIELEN TAITOTASON SEURANTA

Lapsen nimi _____ Pvm. _____

Kehittyvä peruskielaito, taitotaso A2: välttömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta

Vuorovaikutuksessa lapsi tukeutuu vielä paljon ilmeisiin ja eleisiin. Lapsi selviää varhaiskasvatuksessa jokapäiväisiin rutineihin liittyvistä kielenkäyttötilanteista. Hän ymmärtää toistuvat ohjeet ja tehtävänannot ja osaa käyttää tavallisimpia fraaseja sekä keskustella lyhyesti tutuista, tilannesidonnaisista aiheista. Ymmärtäminen edellyttää rauhallista ja selkeää puheetta, toistoa sekä tuttua aiheita. Lapsen puhe on välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin yleisiä. Ääntäminen ja kielen rakenteiden horguttu voi ajoittain aiheuttaa ymmärtämisvaikeuksia. Lapsi tarvitsee runsaasti malleja ja tukea puhumisen harjoitteluun. Uusien asioiden omaksuminen vaatii runsaasti tukea. Lapsi tarvitsee ohjautua siinä, mihin asioihin puhutussa ja ääneen lueta tekstitä tulee kiinnittää huomiota. Havainnollistavin menetelmin tuetusta opetuspuheesta lapsi ymmärtää aiheen ja satunnaisia tietoja. Ääneen lueta tekstitä hän ymmärtää hajanasia tietoja kuvien ja esineiden avulla havainnollistettuna. Lapsi osaa ilmaista sanallisesti, ettei ymmärrä, ja saattaa esittää tarkentavia kysymyksiä. Vapaissa sosiaalisissa tilanteissa lapsen on vaikea ymmärtää muiden puheetta, jos puheeseen ei liity konkreettisia tilannevihteitä ja toimintaa. Lapsi tunnistaa oman nimen kirjoitettuna ja pystyy kirjoittamaan oman nimensä mallin mukaan.

Taitoja kehittyvän peruskielaidon A2-taitotasolla

Vuorovaikutusolot	Kehityssä: pvm.	Osaa: pvm.
Pystyy puhekupparin avulla kiinnittämään huomion olennaiseen.		
Kielen ymmärtämisen taidot		
Huomaa keskustelunaiheen vaihtumisen.		
Ymmärtää tilannesidonnaisia puheita itselle tärkeistä ja tutuista asioista.		
Ymmärtää yksinkertaisia määrittäjä, ominaisuuksien ja sijainnin liittyviä käsitteitä (pajori, vähän, suuri, pieni, edessä, takana, vieressä).		
Puheen tuottamisen taidot		
Vastaa kysymyksiin tutuista aiheista, tekee kysymyksiä sekä pyytää selitystä ja toistoa.		
Kerroo kyseisessä tilanteessa, tilinpitänsään ja elinympäristönsään sekä päivittäisistä tapahtumista.		

Kehityssä: pvm. Osaa: pvm.

Keskusteleee tutuista aiheista, mutta tarvitsee puhekupparin apua keskustelun ylläpitämisessä.		
Kielen käyttötaidot		
Kerroo muutamilla lyhyillä lauseilla esim. kuvasta.		
Käyttää kiertolauseita puheessaan.		
Kielellinen muisti ja sanavaranto		
Käyttää laajentuvia sanavarantoaan aktiivisesti.		
Käsitteellisyys		
Päättelee sanojen merkityksiä tilanne-, lause- ja kuvavihteistä.		
Ymmärtää lyhyesti ääneen lueta kertomuksesta satunnaisia asioita.		

Päivittäin, esimerkiksi lapsen tuottamasta puheesta ja muita huomioita:

Miten kielitaito kehittyi A2-tasolta B1-tasolle:

Vuorovaikutus onnistuu vähitellen myös ennakoimattomissa tilanteissa. Lapsen taito tehdä aloitteita keskustelussa kehittyi. Hän oppii ymmärtämään ja keskustelemaan aiheista, jota eivät välttömästi liity omaan elämään tai elinympäristöön. Hän pystyy osallistumaan useamman henkilön keskusteluun tai ryhmätilanteeseen. Lisäksi lapsi pystyy varoimaan ilmaisuaan ja ilmaisuun yhtäjaksoisempaa ja adostetempaa.

Kielitaidon kehittymiseen vaikuttavat mm. lapsen motivaatio toisen kielen oppimiseen, riskinottohalukkuus, ikä, äidinkieli, vuorovaikutukseen antautuminen ja vastaaminen, varhaiskasvatuksessa osallistumisen säännöllisyys ja pituus.

LOMAKE 3.4 LAPSEN SUOMEN KIELEN TAITOTASON SEURANTA

Lapsen nimi _____ Pvm. _____

Sujuva peruskielitaito, taitotaso B1: selviytyminen arkielämässä

Lapsi ymmärtää selkeästä puheesta pääkohdat ja pystyy osallistumaan keskusteluun. Hän osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi myös ryhmätilanteessa, jos aihepiiri on tuttu. Kerronta voi olla kieleltään yksinkertaista sekä sisällöltään niukkaa ja luettelomaista tai laavaa ja vielä jäsentymätöntä. Puheen epätarkkuus ei vaikuta puhetilanteen onnistumiseen. Opetuspuheen seuraaminen onnistuu, mutta lapsi tarvitsee vielä tukea keskeisten asioiden tunnistamisessa. Pitkän puhevuoron ymmärtäminen vaatii tiivistä keskittymistä ja häiriötöntä ympäristöä. Itsenäisen, kuulonvaraisen opetuspuheen mukainen työskentely voi olla hankalaa. Autettuna lapsi pystyy käyttämään lyhyen puhevuoron ja pystyy vastaamaan siihen liittyviin kysymyksiin. Vapaisissa sosiaalisissa tilanteissa lapsi pystyy pääosin seuraamaan muiden puheita, jos puhe on yleiskielistä tai tuttua puhekieltä. Nopeammin toistettuihin keskusteluihin osallistuminen tuottaa vaikeuksia. Puheen sävyn tunnistaminen on vaikeaa. Lapsi osaa kirjoittaa nimensä oikeaan suuntaisesti ilman mallia.

Taitoja sujuvan peruskielitaidon B1-taitotasolla

Vuorovaikutusaidot	Kehitymässä: pvm.	Osaa: pvm.
Vuorovaikutus onnistuu, vaikka kielellinen ilmaisu ei ehkä ole kovin tarkkaa.		
Kielen ymmärtämisen taidot		
Ymmärtää laajemmasta keskustelusta pääkohdat ja yksityiskohtia.		
Puheen tuottamisen taidot		
Pystyy kertomaan omaan elämänsä iltyyistä tapahtumista myös yksityiskohtia.		
Pystyy kertomaan mielipiteensä, näkemyksiään ja ehdotuksiaan.		
Kielen käyttötaidot		
Pystyy ilmaisemaan itseään melko vaivattomasti ja itsenäisesti, vaikka puheessa voi esiintyä taukoja ja katkoksia.		

Kielellinen muisti ja sanavaranto

Kehitymässä: pvm.	Osaa: pvm.
Pystyy monipuoliseen sanalliseen ilmaisuun.	
Kielitietoisuus	
Pystyy leikkitelemään kieltä.	
Pystyy seuraamaan ääneen luettuja kuvakirjoja.	

Päivittäminen, esimerkiksi lapsen tuottamasta puheesta ja muista huomioista.

Miten kielitaito kehittyi B1-tasolta B2-tasolle?

B2-taitotasoa voidaan odottaa vasta perusopetusikäiseltä lapselta. Perusopetuksen aikana lapsen kehityksen ja oppimisen myötä ajattelu abstraktiotasoonousee ja käsitteellisten aiheiden käsittelystä tulee helpompaa. Ilmaisusta tulee varioivampaa ja idiomattisempaa. Oppilaalla on monia vaihtoehtoisia keinoja ilmaista asioita. Viestinnästä tulee entistä itsenäisempää ja oppilas pystyy itsekin ohjaillemaan vuorovaikutustilanteita. Oppilas oppii erottamaan eri tilanteisiin sopivat kielenkäyttötavat (mm. muodollinen ja epämuodollinen rekisteri) varioivissa konteksteissa ja käyttämään kieltä systemaattisesti tilanteen ja tarkoituksen mukaisella tavalla. Yleistajuisien aiheiden ymmärtäminen ja niistä keskusteleminen ja kirjoittaminen on suhteellisen helppoa, vaikka aiheet eivät liitykään suoraan omaan elämään ja kiinnostuksen kohteisiin. Tarkkuus lisääntyy, ilmaisukeinot monipuolistuvat ja ilmaisu tiivistyy.

Arviointituloksen pohjalta käytävä arviointikeskustelu tuottaa henkilöstölle yhteistä arviointitietoa, jota he voivat hyödyntää toiminnan ja suomen kielen opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa vastaamaan edelleen lapsen oppimisen edellytyksiä ja tarpeita.

Kysymyksiä